N°. 28. Donderdag 12 Juli 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Vereeniging ,,*Oost en West*", gevestigd te 's-Gravenhage, stelt de gelegenheid open tot deelneming aan de volgende

Prijsvraag.

Een tooneelstuk van één, twee of drie bedrijven, waarin op den grondslag der erkenning van de algemeene menschenwaarde gekarakteriseerd wordt het besef van de saamhoorigheid van oost en west, in 't bijzonder met betrekking tot Nederland en Nederlandsch-Indië van den aangroeienden geest van toenadering tusschen de verschillende rassen, de erkenning van de behartiging van elks belang als een gemeenschappelijk belang, de ineenvloeiing van het gedachtenleven van oosterling en westerling; waarin valt in te lasschen de goede werking tot bovengenoemde doeleinden van vereenigingen als die van ,,Oost en West".

Behalve dat het stuk, natuurlijk, in het Nederlandsch geschreven moet zijn, is de schrijver overigens geheel vrij aangaande vorm en indeeling van het stuk, den aard van het onderwerp, den tijd in welken en de plaats waar het stuk speelt.

Bijdragen van deelnemers worden ingewacht bij het Secretariaat van het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, uiterlijk in *Juni 1918*.

De bijdragen moeten zijn getypt, of geschreven met een andere hand dan die van den steller.

Zij moeten op de eerste bladzijde voozien zijn van een kenspreuk, en verpakt worden in dichtgelakt couvert, waarop het adres, met dezelfde hand geschreven als de bijdrage.

In datzelfde couvert moet in een afzonderlijk gesloten omslag gevoegd worden: een kaart of briefje met den volledigen naam en het adres van schrijver of schrijfster, die nergens anders uit het ingezondene mogen blijken. Op die kaart of dat briefje, zoomede op den omslag daarvan, moet dezelfde kenspreuk als aan het hoofd van de bijdrage worden geplaatst. Dit laatste couvert of omslag wordt eerst na de uitspraak der jury geopend.

De beoordeeling geschiedt door een door het Hoofdbestuur der vereeniging ,,Oost en West benoemde jury.

Aan de best geoordeelde, en voor opvoering geschikt geachte bijdrage wordt door het Hoofdbestuur uitgekeerd:

een hoofdprijs van ƒ 250. (twee honderd en vijftig gulden),

en aan de in de tweede plaats als het best en geschikst geoordeelde;

een tweede prijs van ƒ 100. (een honderd gulden).

De Vereeniging behoudt zich het recht voor, om de bekroonde bijdragen in haar orgaan: *Het Koloniaal Weekblad* op te nemen.

De niet voor een prijs aangewezen bijdragen staan weder ter beschikking van de stellers.

Het Hoofdbestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter. } Dagelijksch Bestuur te Den Haag.
R. ZUIJDERHOFF, Onder-Voorzitter.
E. F. GROOSS, Secretaris.
Prof. Dr. J. F. VAN BEMMELEN te Groningen.
Mevrouw M. TEN BOSCH—BOSSCHER, 's-Gravenhage.
J. P. TH. J. BRONDGEEST, Haarlem.
J. H. CALMEIJER, Apeldoorn.
Mevrouw Douair. Jhr. W. C. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL—ROELOFS, Breda.
T. GERDES OOSTERBEEK, Apeldoorn.
F. E. LUITJES, Nijmegen.
Z. G. PH. MARCELLA, Rotterdam.
CH. H. MONOD DE FROIDEVILLE, Leiden.
Mevrouw J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK, Utrecht.
H. W. SCHEUER, Leiden.
Mr. Dr. C. F. SCHOCH, Amsterdam.
C. DE VRIES, Amsterdam.

REDE,

uitgesproken bij de opening van de 18e Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging ,,Oost en West", door haren Voorzitter, den heer C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Geachte vergadering! Het is voor de tweede maal, dat ik in deze beroemde historische stad, dat ik te Breda de vereeniging *Oost en West* in algemeene

vergadering bijeen zie. De eerste maal, het was in 1908, dus nu 9 jaar geleden, viel mij de eer te beurt, van mevrouw van Zuylen, nu mevrouw van Beresteijn, aan wie in samenwerking met wijlen den heer kolonel van Zuylen, de vereeniging haar ontstaan te danken heeft, den voorzittershamer over te nemen; thans heb ik het voorrecht deze algemeene vergadering alhier te openen, u allen, die hier vergaderd zijt, welkom te heeten, een hartelijke dankbetuiging te richten tot het Afdeelingsbestuur Breda, en in 't bijzonder tot de voorzitster, mevrouw Clifford—Kocq van Breugel, die zich zoozeer beijverd heeft om de opgekomenen tot deze vergadering in hare zomerstad, zoals zij Breda betitelde, een gastvrij onthaal te bereiden.

Wederom hebben wij, sedert de laatste algemeene vergadering te Leiden, een jaar achter ons, en nog zien wij niet alleen, — Gode zij dank buiten onze grenzen — de volkeren van Europa gewapend tegenover elkander staan, elkander met vernietiging en ondergang bedreigend, maar ook de andere deelen der aarde door den wereldbrand bestookt; overal heerscht woeling en onrust, en onbeantwoord blijft nog de vraag, *wanneer* zal het einde zijn, en *hoe* zal dat zijn? ,,Wachter, wat is er van den nacht, o, zeg mij welk een dag wordt aan de kim verwacht?"

Gode zij dank, dat wij in ons vaderland, trots groote bezorgdheid door den nood der tijden, rustig hebben kunnen voortarbeiden aan de werken des vredes. Dat kan vooral gelden onze vereeniging, die haar ledental zag vermeerderd, en hare werkzaamheden mocht uitbreiden. Danken wij dit alles aan de toewijding van bestuurs- en commissieleden, in het algemeen aan de belangstelling van onze leden, met weemoed gedenken wij daarbij de in den verstreken jaarkring ons ontvallen verdienstelijke leden prof. Ch. A. van Ophuijsen, lid onzer Studiecommissie, ons hoofdbestuurslid L. A. H. Lamie, die zoovele jaren de leiding had van de afdeeling Arnhem, en...... onze onvergetelijke penningmeester A. A. C. Harting, aan wiens onverdeelde toewijding *vooral* wij het verschuldigd zijn, dat onze financieele toestand, ondanks de onvoldoende hulpmiddelen, bevredigend kan heeten, wiens voorbeeldige werkzaamheid in de aanwerving van leden enz. ieder onzer ter aansporing, ter opwekking, tot navolging moge strekken.

En...... terwijl wij ons opmaakten voor deze vergadering is te Utrecht ter aarde besteld het stoffelijk overschot van onzen voortreffelijken geleerde, den oud-hoogleeraar Kern. Hoewel hij reeds een zeer hoogen leeftijd had bereikt, trof ons het bericht van zijn overlijden toch nog onverwacht, want tot het laatste oogenblik heeft hij der wereld de rijke vruchten zijner studie blijven schenken. Door zijne buitengewone kennis op taalkundig en wijsgeerig gebied heeft hij medegewerkt om den roem van Nederland te verbreiden over de geleerde wereld en alle landen.

Deze vaderlandlievende man en hartelijke vriend van Indië en van den Inlander, heeft te allen tijde de vereeniging ,,Oost en West zijne warme sympathie betoond, en heeft bij de vestiging van onze Studiecommissie geen oogenblik geaarzeld, om het eere-voorzitterschap te aanvaarden. Zijn onsterfelijke naam zal bij onze vereeniging in hooge eere en in dankbare herinnering voortleven!

Nogmaals, Gode zij dank, in ons Indië heerscht geen nacht, integendeel aan de kim gloort een aanbrekend morgenlicht!

Wat West-Indië betreft is in herinnering gebracht, dat 250 jaar geleden Suriname door de moedige, beleidvolle onderneming van Abraham Krijnssen in Nederlandsche handen kwam. De ijverige nasporingen in de archieven door den heer Baron Mulert, hebben dien naam voor het huidige geslacht doen herleven; terwijl de heer Oudschans Dentz, onze gewezen correspondent te Paramaribo, zijn verlof hier te lande besteed heeft, en verder onvermoeid bezig blijft om in Nederland meer kennis aan te brengen omtrent de geschiedenis van Suriname en de toestanden aldaar, en aldus voor die kolonie het verslapte vertrouwen in hare toekomst wederom aan te wakkeren. Wij mogen met genoegen verklaren, dat voor West-Indië de sombere nevelen aan het opklaren zijn.

En wat Oost-Indië betreft, wel heerschen in veler gemoederen onrust en onzekerheid, maar toch de dag, die daar aan de kim verwacht wordt, kan een hoopvolle zijn. Daar straalt het licht van verhoogde menschenwaarde, van saamhoorigheid. Van saamhoorigheid, het gronddenkbeeld van onze vereeniging, die volgens hare statuten ten doel heeft: den band tusschen Nederland en zijne Indiën voortdurend te versterken, de gemeenschappelijke belangen, en wel in het bijzonder die van Oost- en West-Indië, te bevorderen.

Een gewichtige gebeurtenis van den laatsten tijd is ongetwijfeld de beweging, waaruit geboren is *de deputatie ,,Indië Weerbaar"*, de beweging in de Indische maatschappij, die scherp deed uitkomen het besef van saamhoorigheid van Indië en Nederland, zooals het zich heeft uitgesproken in de motie van de vergadering van ingezetenen van Nederlandsch-Indië van alle rassen, op den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin van 31 Augustus 1916 te Batavia, gegrond op de vaststaande overtuiging, dat het een levensbelang is om Nederlandsch-Indië tijdig en afdoende, zoo ter zee als te land, in staat van weerbaarheid te brengen. *)

Waarom — zal men vragen — als die beweging van zoo groot belang wordt geacht, waarom heeft de vereeniging *Oost en West* dan geen nauwere aanraking gezocht met de leden van de Deputatie, terwijl Koningin, Ministers, verschillende staatkundige vereenigingen, maatschappelijke vereenigingen van allerlei aard, die wel gezocht hebben? Ik zou kunnen antwoorden: juist omdat de ontvangst van alle zijden zoo buitengewoon hartelijk was, omdat niets ontbroken heeft aan een waardige ontvangst, aan de erkenning van de hooge beteekenis van die zending, bleef *Oost en West*, die uit den aard reeds geneigd is zich bescheiden terug te trekken, wanneer anderen op den voorgrond treden, in de achterhoede. Toch bij verschillende samenkomsten met de deputatie was *Oost en West* vertegenwoordigd. En ingevolge den wensch van de laatste hoofdbestuursvergadering heeft het Dagelijksch Bestuur de leden der Deputatie uitgenoodigd tot een vriendschappelijk samenzijn met de bestuursleden van *Oost en West*. Die brief, geadresseerd aan den heer van Hinloopen Labberton, is zonder antwoord gebleven. Onbekend met de intieme verhouding van de leden der deputatie onderling, schijnt de fout begaan, den brief aan den heer v. H. L. te adresseeren en had dit moeten geschieden aan den heer Rhemrev. Voor redres was het toen te laat.

De zooeven gegeven verklaring zal U misschien niet bevredigen. Wij hadden onder de eersten, en niet onder de laatsten moeten zijn, zal men misschien zeggen of denken, om de Deputatie te begroeten. Dat nu was het juist, wat ik meende van niet, waaromtrent ik althans in ernstigen twijfel verkeerde. Indië weerbaar! Dat devies, volgens zijne geschiedenis, volgens de bewoordingen der motie, door de Deputatie naar Nederland overgebracht, en zooals door den heer Rhemrev in zijne rede nog eens bevestigd, beteekende niets anders dan Indië weerbaar in militairistischen zin. En mocht men nu al ten volle erkennen, dat de verdediging van Indië tegen een buitenlandschen vijand een zaak is, die zeer ernstige aandacht verdient, men zal moeten toegeven, dat een beweging in militairistischen geest niet in

*) Zie de lezing van kapitein W. V. Rhemrev, gehouden voor de Kon. Vereeniging ,,Onze Vloot", de Kon. Mil. Academie te Breda, het Alg. Ned. Verbond, en verschillende inrichtingen van hooger onderwijs, in haar geheel opgenomen in het ,,Koloniaal Weekblad" van 31 Mei 1917.

de lijn, niet op den weg ligt van onze vereeniging, zooals die in onze reglementen is aangeduid.

Later, toen de verschillende leden der Deputatie, ieder naar zijn eigen inzicht, zijne wenschen had uitgesproken, kreeg *Indië Weerbaar* de ruimere beteekenis van Indië weerbaar niet alleen in militairistischen zin, maar ook, ja ten slotte schijnt het bovenal in economischen, geestelijken en zedelijken zin.

Dit laatste zeer zeker ligt op onzen weg. Onze vereeniging, die niet geleid wil worden door staatkundig partijverschil, en daardoor in ons vaderland geen politieke kracht vertoont, die door hare bescheiden middelen bij haar uitgebreid plan van werkzaamheid ook niet kapitaalkrachtig is, heeft tot taak, onafgebroken haar doel voor oogen houdend, stil en bescheiden haren weg te gaan. Dankbaarheid ten opzichte van Indië, genegenheid voor den Indiër, dien de meesten onzer door langdurig onderling verkeer hebben leeren kennen in zijne goede geaardheid, en steeds meer en meer hebben leeren waardeeren in zijne uitnemende eigenschappen van hart en geest, waardoor het gevoel van saamhoorigheid en van gemeenschap van belangen steeds is aangegroeid en voortdurend sterker wordt, zijn de hoofddrijfveeren van ons streven en ons werken.

Er is uit de Deputatie ook een stem verrezen, die ons toeriep: Stelt u niet voor, Nederlanders, dat wij u lief hebben. Daarnaar hebt gij het niet gemaakt; — en hij wees dan op de wreedheden, op ongerechtigheden uit het verleden, maar hield daarbij geen rekening met den geest der tijden. Wat voorheen rechtvaardig heette, wat voorheen geoorloofd scheen naar het oordeel èn van Westerling èn van Oosterling, wordt naar beider inzicht *thans* anders geoordeeld. Wij vragen niet of de Inlander *ons* lief heeft, wij hebben *hem* lief, wij zijn *hem* genegen, en wat wij kunnen doen in zijn belang, wij willen het doen, naar ons vermogen. Zijn toekomst willen wij helpen opbouwen. Zal die toekomst onze banden nauwer toehalen, of zullen zij vaneen scheuren? Wij weten het niet, maar hopen het eerste.

Moge *Indië Weerbaar* in Indië terug komen met de overtuiging, dat Nederland voor Indië het goede wil. De Minister heeft aan het afscheidsmaal, de Deputatie aangeboden, herinnerd aan hetgeen reeds in de goede richting was gedaan als: de regeling van het onderdaanschap, de instelling van den volksraad, maatregelen tot unificatie van het recht en van de belastingen, de oproeping van alle landskinderen tot de landsverdediging, maatregelen voorts tot verhooging van de volkswelvaart, de stichting van een volkscrediet, de woekerwetgeving, opheffing van de gouvernements-koffiecultuur, instelling van coöperatieve vereenigingen, instelling van studiebeurzen voor alle rassen, voorbereiding van het aanpassend onderwijs tot het hooger onderwijs enz. Het Nederlandsch kapitaal heeft zich willig betoond, onlangs door de aanbieding van gelden ter oprichting van een Technische Hoogeschool in Ned.-Indië.

Waar de regeering met het kapitaal blijvend zullen te zamen werken, kunnen groote dingen verwacht worden. Wat de huidige oorlogstijd ook geleerd heeft, is, dat het aan geld niet ontbreekt, het daagt op in eene mate, die te voren nooit verwacht kon worden, het duikt op om elkander te vernietigen, het duikt op onder den druk van dreigende leeningen, van scherpe belastingwetten; — maar, ,wij zien het, ook vrijwillig ter bevordering van doeleinden van hoogeren, verheffenden, opbouwenden aard.

Dat dit zoo blijve, dat de weldadige zin, de menschenliefde, de verbroedering van rassen, die het streven van de vereeniging *Oost en West* bezielen, zich mogen uitbreiden over gansch het Nederlandsche volk, *liefde geven, geen liefde vragen*, met dien hartgrondigen wensch open ik deze vergadering.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Een voorname oorzaak van ,,l'affaire Djambi".

Kolommen bij kolommen zijn volgeschreven over de oorzaken van den Djambi-opstand. Het was niet te doen om in deze rubriek melding te maken van alle artikelen, waarin de oorzaken van den Djambi-opstand werden blootgelegd door bevoegden of niet bevoegde oordeelen bevoegden.

In het *Soer. Hbl.* verscheen echter een artikel, waarin de schr. *één* voorname oorzaak van ,,l'affaire Djambi" behandelt zonder voorop te zetten, dat het *de* oorzaak geweest is. Hij geeft zelfs toe, dat de belastingdruk, de heerendiensten, de schaarschte aan voedingsmiddelen, de gewapende politie, vreemde invloeden, de Sarekat Islam, de Sultansafstammelingen, het Bestuur, de resident Quast, het een met het ander samengewerkt heeft, doch meent, dat het *uitbreken* van den wijdvertakten, lang voorbereiden opstand een op zich zelf staande aangelegenheid is, die van de rest gescheiden behoort te worden. Het doel van den schrijver is een scherp licht te doen vallen op een even noodlottig als onlogisch bestuurssysteem van den lateren tijd, dat in het buskruitvat ,,Djambi" de ontploffing heeft veroorzaakt, het stelsel *,,van het te veelvuldig verplaatsen van Bestuursambtenaren en het benoemen van Residenten, die nimmer in het gewest dienden!"*

Het is immers een niet te ontkennen feit, dat het eerste euvel steeds toeneemt, ongeacht de overwegingen, waaruit het voortvloeit.

Eveneens is het bekend, dat de hoofden van gewestelijk bestuur reeds sedert 10 jaren voortdurend dringende vertoogen richten tot het Departement van B.B. om eens één of twee goede controleurs te krijgen, dat de gaten veelvuldig gestopt worden door gezaghebbers, aspirant en hulp dito, dat ambtenaren met één jaar dienst tot controleur gebombardeerd en gezaghebbers met ,,fungeerend controleur" betiteld worden, en dat de assistent-residenten met dat ,,wrakke spulletje" maar moeten zien voort te rijden. Die *bestuursinzinking* is een gevolg van verkeerd begrepen zuinigheid en gebrek aan regeerkunst bij opvolgende Indische Regeeringen.

Het was niet voldoende, dat minister C r e m e r de bestuursambtenaren openlijk brandmerkte als niet berekend voor hun taak en de Delftsche instelling sloot.

Onmiddellijk hadden doeltreffende maatregelen genomen moeten worden om dan wel een deskundig bestuurscorps voor de Koloniën te vormen.

Dat is ook een fout van V a n H e u t s z en de toenmalige Regeering geweest, dat niet vóór het openleggen der Buitenbezittingen en het meer intensief bestuur daarover, het ambtenarental in snel tempo vermeerderd is.

Reeds omstreeks 1908 zeide D o e f f in de *Javabode*, ,,dat een toestand, als op personeel bestuursgebied bestond, bij een particuliere maatschappij ongetwijfeld op een faillissement zou aansturen."

Doch het is niet alleen de voortdurende bestuurswisseling, die een euvel vormt; ook aan de residents benoemingen kleven fouten. Er wordt niet uitsluitend op de geschiktheid van een bepaald persoon voor een bepaald ambt gelet. Een ambtenaar, die al hoog in de ranglijst staat, vrienden heeft of door het toeval geholpen wordt, komt op de voordracht en dan volgt meestal een verrassende benoeming, nadat de voordracht door de Algemeene Secretarie of den Raad van Indië be- of mishandeld is. Voldoet de benoemde niet, een commissaris er heen, pensioen, en l'histoire se répète.

Door de voortdurende wisseling van standplaats van de controleurs en assistent-residenten (mèt het overkropt zijn met administratieve beslommeringen en soms nesterijen), is er van een meeleven met de ideeënstroomingen in de Inlandsche maatschappij en het maken van betrouwbare vrienden, ook buiten de ambtelijke wereld, geen sprake meer. Bedenken we daarbij, dat de districtshoofden, soms naast of boven of in de plaats van de vroegere volks-adat-hoofden, ook aan overplaatsing onderhevig zijn, ja

dat er zelfs streken zijn, waar de gewoonte bestaat om kamponghoofden over te plaatsen, dan is het niet te verwonderen, dat ten slotte de Inlandsche maatschappij in haar geheel een gesloten boek blijft voor het bestuur, dat als de figuren van een kaleidoskoop dooreen wordt geslingerd.

En nu heeft men in de tegenwoordige fel bewogen tijden „stelselmatig residenten gekozen voor gewesten waarin de benoemden nimmer dienden."

De slechte elementen, die geduld hebben en hun tijd afwachten, welke onder den een of anderen opvolger kan aanbreken, maken daarvan gebruik.

Nog niet zoo heel lang geleden hebben twee residenten en een gouverneur vóór den normalen tijd een gedwongen aftocht moeten blazen, hoewel ze door de Regeering en haar adviseurs boven anderen uitverkoren waren om die hooge zetels in te nemen.

Elders zijn moorden en aanvallen op bestuursambtenaren niet van de lucht.

Hoe was nu de toestand in Djambi?

Ambtenaren van de oude school van den resident Helffrich, die jarenlang in *Djambi* dienden en de onderwerping van het gewest meemaakten, weten dat de streek om *Tambesi* en naar het *Sarolangoensche* steeds de woeligste elementen geherbergd heeft.

Hun zouden zonderlinge gestes van het volk opgevallen zijn, ja zij zouden zelfs hun controleurs op de gevaren hebben kunnen wijzen en onheilen hebben voorkomen. Maar Djambi werd niet bestuurd door mannen, die het kenden. „Jonge controleurs, of die er nog slechts enkele maanden geleden aankwamen, geen enkel assistent-resident en...... natuurlijk een resident, die er nimmer diende. Uit zuinigheid geen assitent-resident en een resident, die niet door persoonlijke ervaring kon aanvullen, wat zijn voelarmen ontbrak.

En nu maar weer anderen er heen; voortgaan met bezuinigen en over 10 jaren een dure expeditie?

En, Djambi is niet het eenige gewest zóó, al is de bodem er beter toebereid om de fouten van dat noodlottige, onlogische en verouderde bureaucratische benoemingssysteem gevoelig bloot te leggen.

Iets over den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst in Indië.

Eenigen tijd geleden hebben we in deze rubriek een en ander meegedeeld over de veeteelt in Bagelen en het fokvee uit Britsch-Indië.

Naar aanleiding van een reis van den wd. chef van den B. V. D. naar enkele der kleine Soenda-eilanden, voornamelijk *Soemba* en *Soembawa*, wijdt de hoofdredacteur van het *Soer. Hbl.* een artikel aan den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst en brengt een en ander de paardenfokkerij betreffende in herinnering.

Soemba, de bakermat der Sandelwoods, heeft jarenlang niet alleen gebruikspaarden geleverd, maar ook vaderdieren om het gedegenereerde paardenras in verschillende streken te verbeteren.

Ernstige moeilijkheden zouden ontstaan in 't vervoerwezen, indien *Soembawa* niet meer kon voldoen aan de groote vraag naar dogkarpaarden.

Ook voor de teelt van rundvee zijn die eilanden van belang. Op *Soembla*, en nu ook op *Soembawa* heeft men een volbloed fokkerij van Bengaalsch vee opgezet.

Door den al te grooten uitvoer heeft de paardenfokkerij op *Soemba* echter zeer geleden, en het gouvernement heeft aan den achteruitgang meegewerkt. Toen er immers voor de fokkerij op *Java* en *Sumatra* geen voldoend aantal hengsten meer aanwezig was, werden er veulen-depots opgericht, van waar jonge hengsten na er een paar jaren verpleegd te zijn, werden uitgevoerd.

Om aan grootere hengsten te komen, voerde men op *Soemba* Arabische hengsten in, en de kruisingen daarvan werden op Java en op Soemba als dekhengst gebruikt

„Kan het meer irrationeel? Strijdt het niet geheel tegen de nieuwe richting, die wetenschap en proeven aan de veeteelt hebben gegeven, om een dusdanig stelsel toe te passen?" Ook met de runderfokkerij is raar omgesprongen.

Naast het Bengaalsche vee heeft men er ook kudden Madoereesch en Australisch vee ingevoerd, zoodat een kruising dier verschillende rassen niet kan uitblijven en men ze dus voor verbeteraars ongeschikt maakt.

Op *Soembawa* is men de runderfokkerij begonnen met eenige kudden gekruist vee uit Kedoe.

Daaruit besluit de heer Boon, dat het hoog noodig was, dat eens iemand anders dan de heer Penning, inspecteur van den dienst, de zaak onderhanden nam.

Veel zal er nog gered kunnen worden, al zal er dan ook veel geld mee gemoeid zijn.

„Schatten gelds zijn de laatste decennia weggeworpen aan onoordeelkundige proeven op het gebied der veeteelt." Niettegenstaande onder het beleid van den heer Penning de vee- en paardenstapel hard achteruitgaat, blijft de Reg. vertrouwen stellen in genoemden chef.

Op landbouwgebied ontbreekt het niet aan wetenschappelijk gevormde docenten. Vreemd dat men aan den veeartsenijkundigen dienst, die van zoo groot belang is voor de bevolking, zoo weinig aandacht heeft geschonken.

„Verbetering van den paarden- en runderstapel op Java en elders in den Archipel is een der vraagstukken, waarvoor onze regeering staat, en welker oplossing snel dient te komen, wil het niet te laat zijn!"

Daartoe is noodig een wetenschappelijk goed onderlegd korps veeartsen en een leider, die dien naam verdient.

Doet de halsstarrigheid, waarmee de Reg. den heer Penning handhaaft, vermoeden dat zulk een leider in Indië niet is te vinden, dat ze dan het oog richte naar Nederland; een snelle en grondige verandering is noodig.

In een ingezonden stuk komt K. in hetzelfde blad de zaak nog een beetje aandikken en pleit met klem van redenen voor het inslaan van een anderen weg op het gebied van veeteelt. Daartoe doet hij in de eerste plaats een aanhaling uit een artikel van de hand van Dr. A. L. Hagedoorn, een bevoegd beoordeelaar op het gebied van selectie en erfelijkheidsleer.

Deze dan wijst op een fundamenteel onderscheid tusschen veefokkerij in *Indië* en in *Europa*, waar een stand van echte, knappe, practische veefokkers bestaat, tegenover wie niet-fokkers, heeren landbouwspecialisten en veeartsen zich niet zeker voelen en slechts bij uitzondering invloed kunnen uitoefenen.

In *Indië* daarentegen ontbreekt een kern van werkelijk kundige beroepsfokkers, zoodat niet-fokkers, landbouwspecialisten en veeartsen oneindig meer invloed op de fokkerij kunnen krijgen dan ooit in *Europa* het geval zijn zou.

„En waar — aldus Dr. Hagedoorn — dan tegenover de verschillende goedbedoelde pogingen van zulke autoriteiten, geen op praktijk begronde kennis van fokkers staat, daar is veel meer nog dan in Europa noodig, dat ze zoo goed mogelijk op de hoogte zijn van de beginselen van het fokken, van dat, wat de erfelijkheidsstudiën van de laatste tien vijftien jaren ons hebben geleerd." En verder: „waar een speciaal vak als de erfelijkheidsleer niet op het programma staat van de opleiding van veeartsen of van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, daar is het geenszins te verwonderen, dat er hier en daar in Indië met de beste bedoeling, maatregelen worden getroffen inzake fokkerij, die stellig niet in het algemeen belang zijn, en die nooit zouden worden genomen, hetzij door echte beroepsfokkers, hetzij door menschen, die op de hoogte zijn van wat we nu weten omtrent overerving".

In Holland haalt men er niet altijd den veearts bij, als er wat belangrijks is op veeteeltgebied. Een

veearts, die medicus is, heeft men graag bij keuringen, tentoonstellingen, enz.

Het is wel te verklaren, hoe men er in Indië toe kwam, den veeartsenijkundigen dienst ook de belangen van de fokkerij op te dragen, doch het wordt nu tijd dit aan deskundigen te doen. Den ambtenaren van B. B., die niet de minste biologische kennis verwierven, zal men moeten verbieden om zich met fokkerij in te laten anders dan om steun te verleenen bij het werk van de deskundigen. Op het oogenblik heeft de toch altijd meer-deskundige veearts minder te zeggen op 't gebied van veeteelt dan de eerste de beste tijdelijk civiel-gezaghebber. Indië heeft een corps ambtenaren noodig, die theoretisch en practisch de veeteelt in al haar onderdeelen verstaan. Zooals er reeds landbouwleeraren zijn, moeten er ook veeconsulenten komen.

Deze veeconsulenten zouden na een vooropleiding aan de veeartsenijkundige school, of de H.L.S. of aan een universiteit, ingewijd moeten worden in de geheimen der veeteelt. In Europa gevormd, zouden ze zich evenals de landbouwkundigen, de botanici en de zoölogen, in Indië nog wat in te werken hebben. Alleen van dergelijke deskundigen kan iets verwacht worden voor de Indische veeteelt. Niet van B.B.-ambtenaren, van wie het altijd beunhazen moet blijven, niet van veeartsen, die gewoonlijk meer voor medische, noch van landbouwkundigen, welke meer voor cultuur-technische of economische kwesties zullen voelen.

Men zal er toe moeten overgaan om de fokkerijbelangen te ontnemen aan den veeartsenijkundigen Dienst en ze te geven in handen van werkelijk deskundigen.

Suriname.

Gouverneur S t a a l heeft gevolg gegeven aan zijn voornemen om zelf in de vergadering der Koloniale Staten te verschijnen ter verdediging van de eerste door hem ingediende begrooting. Zooals te verwachten was, heeft hij zich bepaald tot de beantwoording van de algemeene beschouwingen, waarbij hij zijn algemeen beleid nader heeft uiteengezet. Bij de artikelsgewijze behandeling der begrooting is hij niet verschenen. Daarbij zijn de gedelegeerden, hoofden van departementen, opgetreden.

Zooals wij in onze vorige nummers opmerkten, heeft Gouverneur Staal's financieele plan niet veel bijval gevonden. Men verwacht daarvan niet veel heil en acht een plan voor systematische, economische ontwikkeling der kolonie meer noodig dan een financieel plan.

Ook des Gouverneurs plan om door de oprichting van scholen in de districten de naar Paramaribo gestroomde districtsbevolking weer naar de districten te leiden, is niet zonder critiek gebleven. De heer V a n O m m e r e n zeide gaarne te zullen medewerken tot uitbreiding van het onderwijs, hoewel hij daarvan weinig heil verwacht voor de oplossing van het vraagstuk der stadsbevolking. Niet gebrek aan scholen heeft de menschen stadwaarts gedreven, doch de misère, die door de krullotenziekte onder de vroeger welvarende landbouwers haar intrede deed.

Naar onze meening hebben ook andere factoren meegewerkt.

De heer Jessurun acht het vleiend voor de school — en dus ook voor hen die haar dienen — dat voor het eerste probleem, waarvoor men oplossing zoekt, haar hulp wordt ingeroepen. De schaduwzijde is echter, dat als de verwachtingen niet worden beantwoord, het instituut als zoodanig gevaar loopt de schuld te krijgen. Het doel van de scholen is niet om te zorgen voor een meer evenredige verdeeling der bevolking over de kolonie. Hij gelooft ook niet, dat zij daartoe veel zullen bijdragen. Is de bevolking niet weggetrokken in die deelen der districten waar scholen waren? Het zijn andere invloeden die daarop werken. Ook is de school niet het middel om liefde voor den landbouw te kweeken. Daarvoor heeft men vakscholen.

De heer S i m o n s is volbloed voorstander van volksontwikkeling en zal daarom nimmer stemmen tegen credieten voor schoolbouw. Men moet echter het onderwijs niet beschouwen als panacee tegen allerlei sociale kwalen. Goede wegen kunnen meer dan scholen bijdragen tot het houden van de bevolking in de districten, want de mensch behoort tot de gezellige dieren en voelt na de dagtaak behoefte aan afleiding, gezelschap en ontspanning. Ook van de deportatie van stadsmenschen naar de districten verwacht hij niet veel. Wie zijn leven lang de naald hanteerde, kan maar niet zoo dadelijk met de spade omgaan, daargelaten dat vele van die tobbers physiek ongeschikt zijn voor den landbouw.

Hiertegen zou men kunnen opmerken, dat des Gouverneurs plan niet is om juist deze physiek ongeschikten naar de districten te drijven.

Wij teekenen hier aan, dat de bovenstaande uitingen niet ontleend zijn aan het officieele verslag — dat ons nog niet heeft bereikt — maar aan het overzicht in „*De West*" van 1 Mei.

* * *

In het verslag van de Algemeene Rekenkamer over 1916 met betrekking tot Suriname leest men omtrent het bedrag van het tractement van den Griffier der Koloniale Staten:

„In 1914, tijdens het verlof van den toenmaligen griffier der Koloniale Staten, werd een commies belast met de waarneming van diens functiën onder genot van eene toelage van ƒ 3300 boven zijn traktement van ƒ 2000. Later, toen de griffier den dienst verliet, werd de waarnemer door de Staten definitief tot griffier benoemd en werd hij door den gouverneur in het genot gesteld van een traktement van ƒ 5300.

De omstandigheid, dat aan den benoemde werd vergund bij zijn ambt van griffier het beroep van praktizijn bij het Hof van Justitie te blijven uitoefenen, welke vergunning de afgetreden griffier eveneens had bezeten, had de Kamer aanleiding gegeven in het voorjaar van 1915 de vraag te stellen of de werkzaamheden, verbonden aan het ambt van griffier, welke, te oordeelen naar de verleende vergunning, niet de volle werkkracht van den titularis eischen, wel van zoodanigen omvang waren, dat niet had kunnen zijn volstaan met toekenning van een lager tractement dan ƒ 5300.

In antwoord hierop deelde de gouverneur in het afgeloopen jaar mede, dat eene in 1905 door zijn toenmaligen ambtsvoorganger aangewende poging om het traktement van den griffier der Koloniale Staten te verlagen, niet de instemming van dat college had kunnen verwerven en dat de Staten (althans de meerderheid) dit standpunt hadden gehandhaafd, toen bij de begrooting van 1912 eene tweede poging tot verlaging werd gedaan.

De werkzaamheden van den griffier waren sedert dien, naar de gouverneur meende, zeker niet verminderd. Derhalve was het niet wenschelijk geacht, een voorstel te doen tot vaststelling van de bezoldiging van den nieuwbenoemden griffier op een lager bedrag dan ƒ 5300.

Aan dit antwoord werd door den minister van koloniën de mededeeling toegevoegd, dat de zaak nog een onderwerp van nadere overweging uitmaakte.

De briefwisseling met den gouverneur is nog niet beëindigd."

Wij durven de verwachting koesteren, dat de voortgezette briefwisseling zal leiden tot het eenig juiste standpunt: de zaak overlaten aan de beslissing van de Koloniale Staten.

* * *

Woensdag 18 dezer, zal in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis in den Haag, de eerste algemeene vergadering van de vereeniging Koloniaal Onderwijs Congres gehouden worden.

De agenda vermeldt o.m. de volgende door het bestuur voorgestelde onderwerpen voor het in 1918 te houden 2e Koloniaal Onderwijs Congres.

a. Hoe moet het onderwijs in Suriname ingericht worden ten aanzien van de Nederl. Indische en de Britsch-Indische kinderen, in het bijzonder wat betreft de taal? Is het noodig voor hen afzonderlijke scholen op te richten?

b. Zijn voor Chineezen afzonderlijke gouvernementsscholen gewenscht?

c. Voorbereidend onderwijs voor alle bevolkingsgroepen in Nederl. Oost- en West-Indië.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Djowo Dipo-beweging. Te Bangel is, volgens de *Sinar Djawa*, door de vereeniging *Boedi Moeljo* besloten propaganda te maken voor de *Djowo Dipo*, de beweging om het *Ngoko* (laag Javaansch) als de

éénige ware en zuivere taal van het Javaansche volk te doen proclameeren. Aanvankelijk waren velen onder de aanwezigen ter vergadering, waar dit besluit genomen werd, van meening, dat men hierdoor in een scheeve verhouding zoude komen te staan tot zijn schoonouders. Weg dan met de schoonouders, — zeide de woordvoerder —; en indien zij eenmaal weg zijn en wij zijn op onze beurt schoonouders geworden, dan zullen onze aangehuwde kinderen er geen aanstoot in vinden. Wij zijn dan de schoonouders van het Javaansche volk.

Toenggoel Seto betreurt in de Darmo Kondo dien taalstrijd. Hij begrijpt 't niet, waarom voor de ,,evolutie", de ,,emancipatie" van het Javaansche volk het *Kromo*, het hoog Javaansch, waarin zoovele schoone en verheven gedachten zijn uitgedrukt, verdwijnen moet. Met deze taalsoort zouden dan mede verdwijnen de Javaansche poëzie, de *wajang-* en *babad*-verhalen, de voorstellingen, die bij feestelijke en plechtige gelegenheden hierop betrekking hebben, kortom alles, wat herinnert aan de vroegere grootheid van Java en zijne bewoners. Hij waarschuwt daarom tegen dezen ondoordachten ijver.

Z. Mohamad vreest (in de *Sinar Djawa)* dat deze beweging toch zal doodloopen en alle circulaires, die daarop betrekking hebben, hetzelfde lot zullen ondergaan als die mooie en welbekende zoogenaamde Hormat-circulaires; d.w.z. dat men er zich niet aan storen zal. Als *motto* heeft hij aan het hoofd van zijn artikel de volgende woorden geplaatst: ,,*Mensch, waar is uw plaats. Waarvoor zijt gij hier op aarde!*" Van waar — vraagt hij — die *sembahs* *) dat op den grond zitten *(silo)*, dat gehurkt loopen *(lakoe dodok)* Wat 't om de vereering van den eenen mensch tegenover den anderen? Onmogelijk. Veeleer dateert z.i. deze aanbidding van den tijd, toen de vorsten zich als godsgezanten, ja als incarnaties van de een of andere grootheid of van den oppersten God beschouwden en zich als zoodanig door hunne onderhoorigen, door het gansche volk lieten respecteeren. Kruipende, met het aangezicht over het stof gebogen, ging men tot die grootmachten. Elk woord, uit hun mond gesproken moest met het hiervoren omschreven handgebaar *(sembah)* beantwoord worden. Zoo werden de vorsten en later de Hoofden en Ambtenaren op een ongenaakbaren troon boven het volk geplaatst. Ziedaar het ontstaan van de meest laf-hartige vleierij, de zucht om in den vorm van titels den aangesprokene honig om den mond te smeren. Het behoud van deze titels en van de taal, waarin alleen tot hen mag worden gesproken *(Kromo)* is bij de hooggeplaatsten het redanker voor de openbare achting, daar, waar het kleed die achting reeds voor drie vierde verloren heeft.

Daar, waar in den laatsten tijd het volk niet meer systematisch dom gehouden wordt en de volksgeest ontwaakt, is het alleszins begrijpelijk, dat de Regeering in haar Hormat-circulaires, de ambtenaren en hoofden, die over het volk gesteld zijn, aan hunne plichten moest herinneren, voornamelijk hierin bestaande, dat zij het Inl. volk niet meer als ,,kwartmenschen" bleven beschouwen en behandelen, maar het een plaats in de samenleving geven, gelijkwaardig aan alle andere rassen. Zeker er zijn vormen, die onontbeerlijk zijn voor het onderling verkeer, voornamelijk onder de meer ontwikkelden en hoe vaster die vormen zijn ingeworteld,des te gemakkelijker en aangenamer zal het verkeer wezen. Doch in aanmerking genomen, dat vooral in de Inlandsche ambtenaarswereld ieder iets hooger wil vliegen dan de luchtkring, waarin hij geboren is, dienen die vormen niet te ontaarden in bombastische kruiperijen, doch moeten zij veeleer getuigenis geven van verstand en menschelijke waardigheid. Helaas, de Hoofden zijn van meening, dat de hormatveroordeeling hun gezag niet ten goede zal komen. En de hormat-circulaires zijn in de meeste archieven eenvoudig gedeponeerd. Nu wil men met de *Djowo Dipo* hetzelfde, de taal afschaffen, waarin uitdrukking gegeven wordt juist aan de verschillende gevoelens van eerbied en vereering. Ook ten deze zullen de hooggeplaatsten een rem zijn, waardoor te vreezen is. dat deze beweging nog in haar geboorte gesmoord zal worden.

Algemeene Politie. *S. Nich. Winter* schrijft in de *Sinar Djawa*, dat thans te Semarang de *Algemeene Politie* is ingesteld, die de leiding en regeling in politiezaken heeft. Geklaagd wordt over het meten met twee maten. Een schrijver op het bureau van dezen tak van dienst, — zoo verhaalt hij — reed op een avond (6 uur) op de fiets naar zijn bureau. De fiets was niet van een brandende lantaarn voorzien. Zijn lantaarn was stuk gegaan. Geld had hij niet om een nieuwe te koopen. Hij had daarbij geen gewetensbezwaar om zonder licht te rijden, daar hij naar zijn bureau ging, dus in de uitoefening van zijn functie was en tot de politie behoorde. Maar onderweg was hij door een agent aangehouden, die hem blijkbaar nog niet kende. Er ontstond een vraaggesprek, dat door den schrijver in 't Hollandsch wordt vermeld en hieronder woordelijk wordt weergegeven:

H. A.: ,,Uitstappen". Schielijk sprong de schrijver van zijn fiets. Vervolgens vroeg hem de hoofdagent: ,,Waarom zonder voorzien van licht?"

S.: ,,O, neem mij niet kwalijk mijnheer. Ik dacht, dat ik ook op een fiets zonder licht mocht rijden."

H. A.: ,,Wie bent u?"

S.: ,,Ik ben een der schrijvers van de Algemeene Politie." (Tot welke sektie ik behoorde wist ik niet)

H. A.: ,,Of heeft u recht het rijden op een fiets zonder te voorzien van licht?"

S.: ,,Dat weet ik niet precies, mijnheer! Maar waarom mag het andere personeel wel, zooals mantris politie, rechercheurs en Inlandsche agenten? Ik ben toch ook een personeel van de Algemeene Politie, niet waar?

H. A.: ,,Jawel, maar u mag op een fiets zonder licht niet rijden, daar u niet belast is met straatdienst."

S.: ,,Nou! Ik weet nu pas, dat wij schrijvers van de Algemeene politie niet op fietsen zonder voorzien van licht mogen rijden."

Volgt een ontboezeming vol verontwaardiging over deze behandeling; de schrijver acht zich miskend en gekleineerd tegenover de andere werkelijke politiebeambten, zegt, dat het meten met twee maten niet te pas komt en verzoekt den hoofdredacteur van de *Sinar Djawa* een exemplaar van zijn blad, waarin zijn stuk is opgenomen, aan den Hoofd-Commissaris van Politie te zenden. ,,*Dengan segala seneng hati*" (met het meeste genoegen), teekent de redaktie hierop aan.

Niet in orde. Den 31en Maart j.l. werden — alzoo teekent de *Oetoesan Melajoe* aan — vier gevangenen in zake den Djambi opstand door de *rapat* te Rawas ter dood veroordeeld, door middel van ophanging. Van drie beklaagden werd het vonnis door den Resident bekrachtigd. Dit is wel een bewijs, dat het met de Indische rechtspleging niet in orde is. Een niet justitioneel ambtenaar bekrachtigt een vonnis van een zeer ondergeschikt rechterlijk college, waarin niet één gegradueerde zitting heeft. En het gaat hier toch om niet minder dan leven en dood. Zoo besluit bovengenoemd blad.

*) eerbiedige begroeting van een mindere jegens een meerdere, door de tegen elkander samengevoegde handen zóó naar het voorhoofd te brengen, dat de toppen van de duimen de punt van den neus raken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bond van Chineesche Geëmployeerden. In de *Sinar Sumatra* werd door S. te Padang propaganda gemaakt voor de oprichting hiervan, wijl die van Batavia reeds zooveel goeds voor de geëmployeerden aldaar gedaan moet hebben. Hij laakt 't in de Europeanen, vooral de ambtenaren, die hun brieven aan Chineezen adresseeren: ,,Aan den Chinees", zelfs al waren de geadresseerden ook personen van goeden naam en behoorende tot den gegoeden stand. Waarom kan niet geschreven worden ,,Aan den Heer". Dit is nog korter dan ,,Aan den Chinees". Doch nog erger is 't, dat er Chineezen zijn, die precies zoo hun schrijven adresseeren aan hun eigen landgenooten, hetgeen hen natuurlijk in de oogen der Europeanen nog meer verlaagt.

S. voornoemd verklaart in een ander nummer van hetzelfde blad erg blijde te zijn, dat zijn oproep tot vorming van den hierboven bedoelden bond zoo goed is opgenomen, en dat deze bond op 't punt staat opgericht te worden. Maar — zoo vraagt hij zich zelven af — hoe zullen de chefs-werkgevers dien bond aanzien? Het is te hopen, dat zij dien welwillend zullen accepteeren en daarvan donateur willen worden. Want aan geld mag 't ons niet ontbreken.

Toekomst-plannen? In hetzelfde blad komt een gesprek voor met een Japanner, die o.m. verklaarde, dat de bewering als zou Japan het oog hebben op Java en Madoera, zooals ook de Heer van Hinloopen Labberton in zijn propaganda voor ,,Indië Weerbaar" verklaarde, van allen grond ontbloot is, en slechts als een uiting van vrees kan worden aangemerkt. Japan is voor veroveringen niet sterk genoeg en zoude daarin toch ook door de Europeesche mogendheden tegengehouden worden. Indien China met Japan wilde samengaan, ja, dan zouden niet alleen Java en Sumatra, maar ook Australië in bezit genomen kunnen worden."

In de *Sinar Sumatra* wordt opgemerkt, dat het Japan's eigen schuld is, dat de Indische Regeering en de Indiërs dit land van veroveringsplannen ten opzichte van Indië verdenken, want in de pers van Japan worden vrijuit artikelen hieromtrent geschreven. Wat de verhouding tusschen China en Japan betreft, wordt gezegd, dat zeer zeker Japan herhaaldelijk te kennen gegeven heeft, dat het in vrede met China wil leven, maar dat er nog geruimen tijd verloopen moet, vóór die goede verhouding tot stand zal komen. Japan moet ook in zijne houding tot

China nog veel veranderen, vóór en aleer het in Japan vertrouwen zal stellen.

Insulinde. Te Padang werd een lezing gehouden door *Mara Soetan*, als vertegenwoordiger van het hoofdbestuur van „Insulinde" te Semarang en van het bestuur van de afdeeling te Batavia. Het doel der Vereeniging werd uitgelegd en de reden waarom alle nationaliteiten daarin aangenomen worden. Hij toonde ook aan, dat sedert de Regeering de batig slot politiek van de O.-I. Compagnie had losgelaten, zij niets anders deed dan wat „Insulinde" zich ten doel had gesteld, n.l. Indië en de Indiërs opheffen, opdat zij niet bij andere rassen ten achteren zouden staan; reden waarom „Insulinde" zich niet tegen de Regeering zal keeren, haar steeds zal steunen in hare pogingen om aan de nooden en behoeften van het land te voldoen en haar daarvan dientengevolge steeds op de hoogte zal houden. *(Sinar Sumatra).*

Nog meer Bonden. De Inlandsche ambtenaren van de S.S. te Padang en omstreken worden opgewekt tot het vormen van een Bond, zooals die op Java reeds bestaat en die daar in 't belang der leden goed werkt. Naar aanleiding hiervan worden klachten kenbaar gemaakt van het Inlandsch personeel over tenachterstelling bij de Europeesche collega's. Vroeger werd er met Inl. hoofdconducteurs en treincontroleurs gewerkt en het ging goed. Nu worden deze posten slechts aan Europeanen toevertrouwd. Het tractement van de conducteurs is zoo laag, dat het op het duur niet toereikend zal zijn om daarvan met vrouw en kinderen gras te eten. Waarom krijgen de Inl. beambten geen huishuurindemniteit, zooals de Europeesche? De heeren zijn toch niet van meening, dat zij een eigen woning bezitten? Of dat zij bij familieleden inwonen? Dan wel onder den blooten hemel huisvesten? 't Is te hopen, dat de chefs, die hiervan op de hoogte zijn, spoedig den toestand verbeteren zullen. *(Sinar Sumatra).*

Over Turkije. In hetzelfde blad wordt betoogd, dat de Sultan van Turkije het eenige ware hoofd van den Islam is en dat die *Sheriff Hoesin*, die pogingen aanwendt om zich als zoodanig op te werpen, toch niets kan uitvoeren. Wel is waar wordt hij door de Engelschen en Franschen gesteund, maar men behoeft er zich geen illusies van te vormen, dat zij zulks belangeloos doen. De Europeanen zijn zoo dom niet. De éene dienst is de andere waard. Turkije heeft vele vijanden. In herinnering wordt gebracht, wat de minister Trepoff tot de Doema gezegd heeft ten aanzien van de Dardanellen in Constantinopel, n.l. als zouden zij reeds door de geallieerden aan Rusland zijn toegezegd. 't Was gekkemanswerk — alzoo gaat de schrijver voort. De Engelschen konden met hun oorlogsschepen niet in de straat, maar moesten uit de buurt vluchten. Daarom zullen overal de Mohamedanen zich tegen den wil van de Europeesche vorsten verzetten, waar zij zich in zaken van het Chalifaat willen mengen.

Help U zelven. Den Batakkers van Sibogá wordt aangeraden zich zelven aan een particuliere school te helpen, waar het Nederlandsch kan onderwezen worden, daar het Gouvernement, naar het schijnt, niet bij machte is om hun voldoende onderwijs te geven. In een vergadering van den kring Pajakombo der vereeniging „*Insulinde*" gaf de assistent-resident van Tubërgen als zijne meening te kennen, dat het niet noodig was voor den landman om het Hollandsch aan te leeren. De conclusie wordt hieruit getrokken, dat de Hollanders 't niet gaarne zien, dat de Inlanders even ontwikkeld worden als zij zelven. Dit is toch dwaas. Indien de Inlanders tot volle ontwikkeling gekomen zijn, zullen zij immers uit dankbaarheid de Hollanders helpen, als deze aangevallen worden. Nu zal dit met dwang plaats hebben. De Duitschers en Russen zien 't anders in. Zij zijn blij dat de ingelijfde Polen hunne taal willen leeren. Wacht daarom niet op het Gouvernement, maar neemt de zaak van het onderwijs zelf ter hand en bepaalt u niet tot het Hollandsch alleen, maar leert ook het Engelsch, Fransch en Duitsch, want als 't waar is, dat er in Japan reeds een kaart bestaat waar Ned.-Indië aan Japan is toegevoegd, en dat alzoo Holland Indië verliezen zal, dan heeft de kennis van de Hollandsche taal geen nut meer, daar zij geen handelstaal is. *(Sinar Sumatra).*

Twee nieuwe Chineesche feestdagen. De *Djawa Tengah* deelde mede, dat deze door het ministerie van Buitenlandsche Zaken zijn ingesteld. Naar aanleiding hiervan zegt *Banswé* in de *Warna Warta*, dat men zich daarover niet behoeft te verblijden. Hij brengt in herinnering, dat in 1911 de vlag van de Republiek te Soerabaja werd neergehaald en dat later hetzelfde gebeurde te Palembang, toen daar ter eere van *Lee Gong Hong* gevlagd werd bij zijne verheffing tot President. Hij verwijt 't den Chineeschen Consul-Generaal, dat deze niet met meer ernst de belangen zijner landgenooten behartigt en vraagt of de Regeering in China niets anders in hun belang kan doen dan feestdagen vaststellen. Zou 't niet beter zijn om onderwijzers voor de Chineesche scholen en Inspekteurs voor het onderwijs uit te zenden, zorg te dragen voor de verbetering van het lot der Chineezen, van hunne rechtspraak, met name de politierol, enz.?

Zelfbeheersching. Met groote ingenomenheid deelt de *Warna Warta* mede, dat de resident van Solo pensioen zal aanvragen en de heer de Groot overgeplaatst zal worden. „Projector" schrijft dit feit toe aan zijn geschrijf in dat blad: „Ziedaar waartoe thans de Maleische pers in staat is" roept hij uit.

„De Aanhouder wint". In dit blad wordt met verontwaardiging te kennen gegeven, dat terwijl particuliere firma's het ingezien hebben om in verband met de duurte aan hun personeel een duurtetoeslag van 5—25 pCt. toe te kennen, een verzoek van het pandhuispersoneel te Semarang om in het genot van huishuurindemniteit te worden gesteld, van de hand werd gewezen. Batavia en Soerabaja hebben dat reeds verkregen. Is het dan te Semarang zooveel goedkooper dan ergens anders? Zijn de requestranten dan geen Gouvernementsbeambten, zooals elders? Na overleg kwam men tot het besluit om het er niet bij te laten, maar om het Bestuur van den Bond van pandhuisambtenaren te verzoeken op audientie te gaan bij den Gouverneur-Generaal en de zaak opnieuw voor te brengen.

Een Vergelijking. De *Tjahaja Timor* maakt een vergelijking tusschen Chineezen en Javanen: de gegoede Chineezen helpen hunne arme en pas aangekomen landgenooten vooruit, zóó dat zij binnen korten tijd naar behooren kunnen bestaan, terwijl de Javanen onderling héél anders doen. De welgestelden onder deze laatsten leven geheel voor zich zelven, trekken zich het lot hunner minder bedeelde landgenooten niet aan, zelfs niet als die in moeilijkheden verkeeren. Moge Allah hen tot inkeer brengen! Zoo roept hij uit!

Zou 't waar zijn? In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat een meisje van een zekere Kartinischool naar huis gaande, steeds een omweg maakte om niet een H. I. school te passeeren. Naar de reden hiervan gevraagd, gaf zij te kennen, dat zij dit uit schaamte deed, daar haar kennissen van de H. I.-school de Kartinischool voor een armenschool aanzagen, omdat er steeds om geld voor die inrichtingen gevraagd wordt.

Van Vreemde Koloniën.

China geen keizerrijk.

De door hun volk verloochende vorsten van Portugal, Rusland, Griekenland zullen een oogenblik weer de hoop hebben voelen oplaaien, nu de verdreven keizer Hoean Toeng op den troon van Peking was terug gebracht, zij zullen, in onverflauwd geloof aan de goddelijke roeping en de gehechtheid van „het volk" aan hun dynastie, gedacht hebben: zoo zal ook onze beurt komen. Of de loop der gebeurtenissen in China deze verwachtingen nader zou schragen was dadelijk zeer te betwijfelen, behalve in Peking zelf vond de staatsgreep weinig steun. In weinige dagen is de contra-omwenteling ling in 't niet verloopen. De keizer deed weer afstand van de pas opgerichte troon.

Sjangsoen, vooral gesteund door Kangjoewei en den voormaligen minister Sjang spoe sjoeng, maakte zich onverwacht van de macht in Peking meester. De president der republiek, Lijoen Hoeng, weigerde afstand te doen en werd gevangen gezet; volgens nadere berichten wist hij echter te ontvluchten en in de Japansche legatie een betrekkelijk veilige schuilplaats te vinden. Liet de censuur aanvankelijk alleen de berichten door, die den indruk gaven dat de lagere volksklasse, 't leger en 't meerendeel der ambtenaren zeer ingenomen zouden zijn met 't herstel van Hoean Toeang, en dat eenige der noordelijke provinciën diens zijde gekozen hadden, weldra klonken andere toonen. Sjangsoen was tot onderkoning van Tsjili aangewezen, maar de militaire gouverneur van deze provincie, Tsoakoen, bleef der republiek getrouw, en daar hij over een gewapende macht beschikt, welke die van Sjangsoen verre overtrof, was dit reeds een bedenkelijke tegenvaller. De voormalige minister-president Toean sji joei wist bij Machang een groote troepenmacht samen te trekken, zoodat hij den 5den Juli reeds met 20.000 man tusschen Peking en Tiëntsin stond. Werd 't aantal tegen de hoofdstad oprukkende krijgers op 50.000 geschat, verwacht werd dat Sjangsoen daar slechts 5000 zou kunnen tegenover stellen. 't Aantal der provinciën, die zich openlijk tegen de monarchie verklaarden, steeg met den dag.

Intusschen bleek toch in ruimer kring ontevredenheid te bestaan over het bestuur der republiek, zooals dit door Lijoen Hoeng, gevoerd werd.

Volgens Dr. Soen jat sen, de bekende voorvechter voor den republikeinschen regeeringsvorm, hing de jonge republiek nog veel te veel aan de oude instellingen en opvattingen. De zuidelijke provinciën voelen

veel voor een afscheiding. Door dit alles heen deed de positie der vreemde legaties moeilijkheden vreezen. Zouden de partijen, of zouden de losgelaten strijdelementen de neutraliteit dier legaties ontzien? Om dit meer te verzekeren, rukten Amerikaansche, Japansche, Engelsche en Fransche detachementen van de kustplaatsen naar Peking op.

De binnenlandsche oorlog is begonnen, spoorwegen zijn opgebroken, de eerste gevechten zijn geleverd. Er was nog niet genoeg strijd in de wereld.

Had de keizerlijke partij haar zetel te Peking, voorstanders van de afscheiding der Shanghaische republiek hebben een kruiser naar Peking gezonden om den in de Japansche legatie gevluchten president Lijoen Hoeng af te halen en hem Shanghai tot bestuurszetel te doen maken; de meest geavanceerde partij, waartoe ook Dr. Soen jat sen behoort, heeft een voorloopige regeering te Nanking ingesteld; zij die den toestand in 't algemeen willen behouden zooals hij vóór den jongsten staatsgreep was, maar die niet tevreden zijn met den president, wenschen Toean sji joei aan 't bestuur te brengen, die, zooals wij boven zeiden, een groote troepen macht onder zijn bevel heeft. De monarchistische partij is met den keizer en Sjangsoen van 't tooneel getreden. Zullen de anderen doorvechten?

Voor de algemeene politiek in 't verre Oosten lijkt 't ons voorloopig van geen overwegend belang welke partij aan het roer komt. Zij zal nog geruimen tijd de handen vol hebben met de regeling der binnenlandschen aangelegenheden. Voor later belooft de democratisch-republikeinsche vorm wellicht de meeste kans op een vredelievende buitenlandsche politiek.

Intrêe-rede van gouverneur-generaal van Vollenhoven.

Is 't Nederlanderschap van den gouverneur-generaal van een Fransche kolonie voor ons de naaste aanleiding om meer aandacht aan zijn eerste rede te geven, dan wij doorgaans aan die plechtigheden wijden, de inhoud van de toespraak is echter van dien aard, dat zij op zich zelf beschouwd toch volle opmerkzaamheid verdient. Den 3en Juni stapte de G.-G. van Fransch West Afrika te Dankar aan wal, waar hij door het hoofd van het gemeentebestuur werd verwelkomd. Daarna had in het paleis van den G.-G. de voorstelling der autoriteiten plaats en 't was bij die gelegenheid dat de heer van Vollenhoven de rede hield, welke de Dépêche Coloniale van 22 Juni geheel weergeeft, en waaraan wij 't volgende ontleenen.

Tijdens den oorlog heeft de kolonie een levenskracht getoond, die alle verwachtingen heeft overtroffen. En wanneer men vergelijkt wat 't koloniale gebied aan Frankrijk heeft gekost met datgeen wat 't aan Fr. opbrengt, wanneer men tracht te schatten wat die bijna maagdelijke landen waard zullen zijn na afloop van den oorlog, terwijl de grondstoffen zeldzaam zullen zijn geworden, wanneer men bedenkt, dat een vijftigtal jaren geleden de inlanders den naam van Frankrijk zelf niet kenden, en dat zij nu hun leven zijn komen offeren voor dat land, dan kan men niet twijfelen aan de toekomst van deze Fr. kolonie. Welke andere koloniale mogendheid heeft zooveel in een kolonie weten te bewerken? Welk stelsel heeft elders zooveel bewerkt als de derde republiek aan dit land gegeven heeft?

Na herdenking van de mannen, wier namen aan de geschiedenis der kolonie verbonden blijven, kwam de G.-G. weer op den oorlog terug. De kolonie had krijgers gegeven, nu wordt haar echter vooral materieelen steun gevraagd om den oorlog langer vol te kunnen houden dan de tegenpartij. Meer dan van 't vechten is nu van 't uithouden de overwinning te verwachten. West-Afrika kan copra, rijst, mais, hout, vee, enz. leveren. Maatregelen zijn getroffen om 't overbrengen te verzekeren, maar 't offer wordt niet zonder vergoeding gevraagd. De inboorling weet, integendeel, dat hij zijn product goed zal verkoopen. De cultuur, de handel zal er door verlevendigen. Allen moeten zich beijveren de productie hoog op te voeren.

Niet hij zal overwinnaar zijn die de minst gevoelige slagen krijgt, maar hij die 't spoedigst na den oorlog zijn volle energie weet te gebruiken in den economischen na-oorlog, welke zich nu reeds aankondigt.

't Slot van de rede was een schitterende oproep tot samenwerking en onderling vertrouwen. Frankrijk zal zijn eigen geld noodig hebben, de kolonie zal op eigen middelen moeten rekenen, zoo zal zij de zorgen van de emancipatie krijgen tegelijk met de voordeelen ervan.

Opleiding van invaliden.

Op initiatief van lady Willingdon is te Bombay een instelling geopend, die in den oorlog invalide geworden krijgers opneemt. In navolging van hetgeen in Europa gedaan is, is de bestemming hen die kunstledematen gekregen hebben te oefenen in 't gebruik daarvan en hun vervolgens een ambacht, werkkring of bezigheid te leeren, waardoor zij in hun onderhoud kunnen voorzien, dan wel zich nuttig onledig kunnen houden.

Bij de opening werden 73 Indische invaliden opgenomen, voorloopig is er plaats voor 200. De kosten worden uit particuliere bijdragen bestreken, de instelling heet: „Willingdon technical school for Indian soldiers."

Nog meer zelfbesturen.

La Croix, een te Quebec verschijnend blad, dat zijn lezers hoofdzakelijk onder de katholieke geestelijkheid vindt, bepleit dat de samenvoeging van Fransch en Britsch Canada, gedurende een halve eeuw, ten nadeele van de Fransche Canadeezen gewerkt heeft. 't Meent, dat de tijd gekomen is voor een afscheiding van Laag Canada van Hoog Canada, zij moeten beide onder de Britsche kroon blijven, maar een eigen bestuur krijgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

De Januari-afl. heeft den navolgenden inhoud: Aanteekeningen nopens de samenstelling van het zelfbestuur van Bima, door A. Couvreur, assistent-resident.

Bima is een der landschappen op het eiland Soembawa (administratief behoorend tot het gewest Timor en onderh.) De vorige sultan, Ibrahim, een krachtig en vooruitstrevend bestuurder, overleed in Dec. 1915; met zijn oudste zoon en opvolger, Mahomad Salahoedin staat een nieuw politiek contract te worden gesloten, waarin de bepalingen van het oude contract al dan niet zullen worden opgenomen, of nieuwe bepalingen zullen worden ingelascht. Naar aanleiding hiervan publiceert de heer Couvreur zijn, met groote kennis van zaken geschreven, verhandeling.

De eerste kerstening der Mentaweiers, door J.F. K. Hansen, kapitein-gezaghebber. Het is een vijftien-tal jaren geleden, dat het Rijnsche Zendings-Genootschap te Barmen zijn arbeid aanving op de ter Westkust van Sumatra gelegen Mentawei-eilanden. Na veel tegenspoed en onwil van de heidensche bewoners ondervonden te hebben, (zendeling August Lett werd eenige jaren geleden zelfs vermoord) mocht eindelijk zendeling Börger de voldoening smaken onlangs het Kamponghoofd Djagomandri met zijn gezin, als eerstelingen, te doopen. Kapitein Hansen verwacht dat dit voorbeeld spoedig navolging zal vinden, in de eerste plaats tot heil der Mentaweiers zelf.

Verder kortere bijdragen, als: Pionierswerk, door K. A. James. — Voor den oud-indischen militair. — Onze thee in 1916. — De beteekenis der Buitenbezittingen.

De Febr.-afl. van hetzelfde tijdschrift houdt in: De gewestelijke wegenbelasting, door J. E. Jasper. — Zou het wenschelijk zijn, indien door Inlanders ontgonnen en met overjarige gewassen — als hevea e.d. — beplante gronden aan niet-inlanders in landbouw-concessie of erfpacht konden worden uitgegeven, door D. J. G. van Setten, met Naschrift, door C. L. — Bestuurscontrole op de inlandsche rijstcultuur ter Sumatra's Westkust, door W. Frijling. — Benoemingen bij het inlandsch bestuur op de buitenbezittingen, door H. W. Stap. — De organisatie der gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië. — Onvoldoende vooropleiding van onderwijspersoneel in Indië.

Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging.

No. 56 van dit periodiek bevat: Verslag der Algemeene Vergadering op 9 October 1916; debat over het kader vraagstuk. Inleider P. A. Cox, 1e luitenant der inf. — No. 56. Debat over het onderwerp het tactisch gebruik van onze Veldartillerie. Inleider J. B. van der Poll, kapitein der art.

C. E. van Kesteren. †

In de Ingenieur van 7 Juli schrijft de hoofdredacteur R. A. van Sandick een necrologie van den heer C. E. van Kesteren (met portret). In 1861 naar Indië vertrokken als gouverneur der kinderen van den regent van Demak, Pangeran Ario Tjondro Negoro, trad hij in 1863 op als hoofdredacteur van de „Locomotief". Na zijn terugkeer in Nederland bleef hij als directeur aan dat blad verbonden en stichtte weldra (in 1879) het maandschrift de Indische Gids, waarvan hij de hoofdredactie bleef waarnemen tot het jaar 1897. Zijne belangstelling in algemeene koloniale zaken was in de laatste jaren schijnbaar sterk verminderd (met de Locomotief had v. K. sedert 1896 geen bemoeienis meer), en wijdde hij zich geheel aan een nieuw levensdoel: de oprichting, aanleg, exploitatie en uitbreiding van kleine spoorwegen op Java. O. a. was hij mede-oprichter en directeur van de Kediri- en de Malangstoomtrammaatschappij.

Na een lang en arbeidzaam leven had de heer Van Kesteren nog één wensch: zijn laatste jaren nuttig door te brengen en zijn memoriën te schrijven. Reeds lang had hij zich voorgenomen om op 1 Mei 1917 dit plan ten uitvoer te brengen. Een ongesteldheid maakte het hem echter reeds eenige maanden vóór dien onmogelijk zijn arbeid voort te zetten. Op raad van zijn geneesheer verliet hij den 4den April, kort voor den datum, dien hij zich gesteld had, zijn woonplaats Amsterdam, om zijn nieuw verblijf te Arnhem te betrekken.

De welverdiende rust was echter niet voor dezen werkzamen man weggelegd. Twaalf dagen later overleed hij.

Indologenblad.

Het Nr. van 4 Juli bevat het vervolg der beschouwingen van H. J. van Mook over het totemisme. — Verder het eerste gedeelte van een artikel: Een tournee naar de Batang Loepar Dajaks (in de Wester-afdeeling van Borneo).

Graphische voorstellingen landbouwgewassen.

Als publicatie (1917, No. 1) van de Afdeeling Nijverheid en Handel van het Dep. van L., N. en H. te Buitenzorg, verscheen een werk bevattende beredeneerde „Grafische voorstellingen van oogst en aanplant van de voornaamste inlandsche landbouw-gewassen in 1913,

1914 en 1915, door Jhr. C. de Savornin Lohman". Onder de voornaamste gewassen worden verstaan: Sawahrijst, droge rijst, maïs, cassave, bataten, aardnoten, kadelé.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

No. 7—8 van deel 107 bevat eene verhandeling van Mr. G. J. Nolst Trenité, getiteld „Een bedenkelijk landraad-vonnis". De kwestie betreft de beslissing van een proces tusschen een Inlander en de dessa Mendoet over het bezitsrecht op een sawah. Volgens Mr. N. T. is het vonnis dat door den gouvernementsrechter is gewezen bedenkelijk omdat het den duidelijken zin van de woorden der wet geweld aandoet, om met miskenning van de kracht, welke het geschreven recht ook voor den Inlander hebben kan, aan den Adat eene alles overheerschende beteekenis toe te kennen, welke daaraan naar ons Indisch staatsrecht stellig niet toekomt.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

No. 14 bevat o. a. de volgende bijdragen: De Buitenzorgsche Kartinischool, door M. C. Kooy-van Zeggelen. — Het nieuwe rijk van Modjopahit, door Prof. Dr. J. H. F. Kohlbrugge. — De bevolking van Suriname, door Fr. Oudschans Dentz. — Indische volken en hun verleden, door M. L. Adriani-Gunning. — Kebon (de tuinman), door X.

Onze Eeuw.

In het Juli-Nr. een bijdrage van Dr. E. B. Kielstra over het voormalige sultanaat van Bandjermasin. Onderhoudend en bevattelijk geeft schr. een historisch overzicht van de onwaardige wijze waarop eerst de compagnie en later het N.-I. gouvernement (voorgelicht door voor hunne taak ongeschikte ambtenaren) met de bestuurders van Bandjermasin hebben gehandeld. De voor ons beschamende geschiedenis werd in 1860 met de opheffing van het Sultanaat beklonken.

Dr. K. getuigt: Het moet erkend worden: de ondergang van het Bandjermasinsche Sultanaat is niet, zooals elders, bijv. in Riouw, het gevolg geweest van de wijze waarop het handelde, maar van de manier waarop het behandeld is. In den Compagniestijd en in dien van Daendels hebben onze bestuurders met hunne bemoeiingen met Zuid-Borneo weinig eer ingelegd, maar wat daar tusschen 1850 en '60 is geschied, is waarlijk niet van verhevener aard. Uit baatzuchtige overwegingen deinst men niet voor de meest wederrechtelijke daden terug, heult men jarenlang met een verachtelijken intrigant zooals Tamdjid; want toen hij in 1857 Sultan werd, gewaagde men zelfs niet van den in 1852 zoo gewenschten en door hem toegezegden afstand van grondgebied ten behoeve der kolenontginning..."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 27: J. T. Cremer (naar aanleiding van zijn 70en verjaardag). — Eenige cijfers omtrent riet- en suiker-opbrengst en suikerprijzen uit den Javaoogst van 1916. — Looistof-fabricage in Ned.-Indië, door Th. A. de Neve. — Het machinaal graven van plantgeulen in suikerrietvelden, door den „Geveke"-geulengraver. — Vereeniging „het P. G. Fonds" (Prinsen Geerligs Fonds) te Amsterdam. — Vergadering van de Vereeniging van Landbouw en Nijverheid te Djember, 20 Januari 1917. — Vergadering van de Kedirische landbouwvereeniging te Blitar. — De zijdehandel van China, door A. D. — Economisch overzicht van Suriname in 1916. — Verkoop van Bankatin. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

De Macedoniër.

Ds. L. Tiemersma schrijft in het Juli-Nr. van dit zendingsperiodiek een artikel: Eischen der zending bij veranderde tijdsomstandigheden. Schr. doelt natuurlijk op de ontwaking van Java's bevolking, waarbij zich niet alleen een drang naar kennis, maar ook naar zelfstandigheid en vrijheid openbaart. — Dr. D. K. Wielenga vervolgt zijn historische (druppelsgewijze gepubliceerde) beschouwingen over het eiland Soemba. Zijne bijdrage is thans getiteld: 1880. Posthouder Erich in Soemba. Oemboe Toenggoe voor den Resident.

De Indische Gids.

De Juli-afl. bevat de volgende artikelen: De Nederlandsch-Indische topographische dienst weerbaar! door J. van Roon. — Een gouverneur van Atjeh (n.l. Pruijs van der Hoeven), door S. Kalff (slot). — Van een Javaansche aristocraat en onbeleefde Hollanders, door E. A. A. van Heekeren. (Onder dezen titel verscheen onlangs in het weekblad „Indië" een artikel van den heer Walbeehm; de heer v. H. draait nu de zaak om en vertelt uit eigen ervaring van onvormelijkheden aan het Solosche Hof tegen Europeanen gepleegd). — De geschiedenis van Samiro, door E. J. Tjerkstra. — Verder de gewone rubrieken: Revue van brochures; Koloniale literatuur; Wetenschap en Industrie; Bibliographie.

Korte geschiedenis van Ned.-Indië.

Onlangs verscheen bij J. H. de Bussy te Amsterdam een leerboekje, getiteld: Korte geschiedenis van Nederlandsch-Indië van de vroegste tijden af. Voor de hoogste klassen der lagere scholen, Mulo en middelbaar onderwijs, door W. Carelse.

In ruim 40 hoofdstukjes of lessen brengt de schr. (we meenen dat hij onderwijzer in N.-I. is) de belangrijkste tijdperken en gebeurtenissen in Indië naar voren, waarbij het hem o.i. gelukt is ten 1e. door een prettigen stijl belangstelling te wekken en gaande te houden voor de behandelde onderwerpen, en 2e. het volle licht te doen vallen, waar zulks behoort.

Eén periode echter (en lang niet de onbelangrijkste) lijkt ons eenigermate misdeeld, n.l. het tijdvak der uitbreiding en bevestiging van het Nederlandsch gezag op de Buitenbezittingen na 1900, waaraan bijv. de heer W. van Gelder in zijn bekend werkje: „Geschiedenis van Nederlandsch Oost-Indië voor de scholen aldaar bewerkt" terecht de noodige aandacht schenkt.

Het boekje is geïllustreerd met plaatjes, portretten en een kaart.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Landrechter te Koedoes (Semarang).	2 Mei 1917.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. A. J. A. Bake

Van de Red.-Comm.:

Naar wij vernemen is *Mr. P. H. Fromberg*, oud-raadsheer in het Hooggerechtshof van N.-Indië, thans wonende Charlotte de Bourbonstraat 16 te 's-Gravenhage, opgetreden als vertegenwoordiger in Nederland van de te Weltevreden gevestigde „Vereeniging van Rechtskundige Ambtenaren in Ned.-Indië".

Van „Boeatan":

Te Nijmegen zal op 14 dezer een *Indische Feestdag* worden gehouden. Op de daaraan verbonden *fancy fair* zullen, op verzoek van den heer de Voogt, Comm. der Kol. Reserve en tevens voorzitter dier feest-commissie, ook voorwerpen van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt van Boeatan afkomstig, verkocht worden. De baten zijn voor het te Nijmegen op te richten *Doorgangshuis voor Oud-Indische Militairen.*

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending van leeraren voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië worden gevraagd:

I. drie leeraren in de wis- en natuurkunde;
II. twee leeraren in de plant- en dierkunde;
III. een leeraar in de Staatswetenschappen;
IV. een leeraar in het Engelsch;
V. een leeraar in het Fransch;
VI. twee leeraren in het Duitsch.

Voor leeraar in de wis- en natuurkunde komen in aanmerking doctoren en doctorandi in dat vak, bezitters der acte hoogere wiskunde (Kv) en ingenieurs (bij voorkeur civiel- en werktuigkundige ingenieurs).

Ingeval geen geschikte doctoren of doctorandi in de plant en dierkunde voor leeraar in dat vak zich aan-

melden, zullen ook personen die in het bezit zijn van de akte K iv uitgezonden kunnen worden.

De uit te zenden leeraar in de Staatswetenschappen zal tevens in het bezit moeten zijn van de middelbare bevoegdheid voor boekhouden. Desnoods kan worden volstaan met een leeraar bevoegd voor staatsinrichting en boekhouden of voor staathuishoudkunde en boekhouden.

Voor de vreemde talen alleen de bezitters eener B-akte in aanmerking kunnen komen.

Vrouwelijke gegadigden komen voorloopig althans niet in aanmerking.

Op onderwijservaring wordt prijs gesteld.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000.— (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éène maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt ƒ 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ 100.— (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 75. —(vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van ƒ 850.— (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervaringstoelage van ƒ 100.— (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend, zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder toevoeging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraren worden vóór hun vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of zij lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 30 Juni 1917, no. 151).

Uitzending voor den Ned.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooge-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Drie leeraren in de Wis- en Natuurkunde.

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.

Een leeraar in de Staatswetenschappen.

Een leeraar in het Engelsch.

Een leeraar in het Fransch.

Twee leeraren in het Duitsch.

Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijke gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijke artsen kunnen voorhands niet worden uitgezonden.

Technisch bacterioloog voor de laboratoria ten behoeve van het materiaal onderzoek.

Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.

Verpleegster 1e klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den Waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:

Civiel-ingenieur.

Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur).

Opzichter.

Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Bij den dienst van het mijnwezen:

Ingenieur.

Opziener.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Civiel-ingenieur.

Werktuigkundig-ingenieur.

Ingenieur voor het signaalwezen.

Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:

Adspirant-ingenieur.

Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het Openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Bij de Gouvernements-marine:

Derde stuurman.

Leerling-machinist.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 2 Juli 1917, No. 152).

Ingezonden.

Een Javaansch Jongeling naar Holland gezonden ter opleiding in de Theologie. 1621.

In 't tiende deel van de derde volgreeks der ,,Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië'' (jaargang 1875) staat onder bovenstaanden titel 't ondervolgende vermeld:

,,Onlangs werden wij (namelijk 't bestuur van 't Koninklijk Instituut voor Taal-, enz. zie boven) opmerkzaam gemaakt op den volgenden, zeker niet onbelangrijken brief van Jan Pietersz. Coen aan de Bewindhebberen der Generale O.-I. Comp. van de Vereenigde Nederlanden:

,,Edele Erntfeste, Wijze, Voorsienige, Zeer discrete Heeren!

Also seecker Javaens jongsken, genaemt Pieter Ducot, Broeders zoone van den Sabandar van Japara, in Banda gevange geweest zijnde, ons door Hendrick van Soest ende Jasper Stevensz. is gerecommandeert te hebben seer fijne bequame gaven naer zijn jonckheyt door neerstige onderwysinge in de Schoole by de voorn. becomen. Ende oock met eenen aen ons versocht hebben, 't selve jongsken naer 't patria gaen ende aldaer tot de studie gevordert mochte worden, om thans ofte morgen gelyck goede apparentie geeft, voornamentlyck hier te lande onder d'eygen natie een goet instrument der Kercke Godts ter stichtinge te mogen zijn. Soo ist dat wy hun billyk en goet versoeck in desen hebben toegestaen. Ende by desen U.E. 't selve knechtken recommandeeren omme soo 't doenlyck is (teneinde als boven) tot den studie gevordert te mogen worden.

,,Hier mede Ed. Erntfeste, Wijze, Voorzienige, Zeer discrete Heeren, wil U.E. na hertelycke groetenisse in de protectie des allerhoogsten bevelen.

,,In 't fort Batavia ad i. 15 November A. 1621.

U.E. dienstwilligen,

(was eigenh. geteekend) J. P. COEN.

Is er onder Uwe lezers soms iemand die weet wat er van dit veelbelovend ,,knechtken'' geworden is; of hij 't hier te lande tot Bedienaar des Goddelijken Woords heeft gebracht, om daarna ,,onder d'eygen natie een goet instrument der kercke Goodts ter stichtinge'' van de goe-gemeente in Indië te zijn; oftewel dat Pieter Ducot zijn begunstigers, de heeren van Soest, Jasper en Coen heeft teleurgesteld, zooals wel eens meer met studenten in de Godgeleerdheid, ook al zijn zij geen oomzeggers van den sabandar van Japara, het geval is geweest.

D. A. H.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.